

SPSS-ohjelman toimintojen muistilista

(Lätti/Tomperi 2016)

Muuttujien kuvailu

Analyze → Descriptive Statistics → Frequencies

Joustavin ja yleiskäyttöisin toiminto muuttujien kuvailuun.

Tuottaa valituista muuttujista frekvenssijakauman (f, % ja F%)

Painamalla *Statistics* avautuu valintaikkuna, jossa voi valita muuttujista tulostettavaksi lisäksi

- keskilukuja (Central tendency): *Mean* (keskiarvo), *Median* (mediaani), *Mode* (moodi)

- hajontalukuja (Dispersion): *Std. deviation* (keskihajonta), *Variance* (varianssi), *Minimum & Maximum*, *Range* (vaihteluväli)

- jakauman (Distribution) tunnuslukuja: *Skewness* (vinous), *Kurtosis* (huipukkuus)

- kvartiilit (Quartiles)

Painamalla *Charts* avautuu valintaikkuna, jossa voi valita muuttujan graafisia esityksiä: Bar charts (pylväsdiagrammi), Pie charts (piirakkadiagrammi), Histograms (histogrammi), jonka yhteyteen voi valita myös oletetun normaalijakauman viivakuvaajan

Analyze → Descriptive Statistics → Descriptives

Tuottaa muuttujista keskiarvon (Mean), hajontalukuja (ks. yllä), jakaumalukuja (ks. yllä)

Tunnusluvut voi ottaa useista muuttujista samalla kertaa, jolloin muuttujien tulostusjärjestys valitaan kohdasta *Display Order* (esim. aakkosjärjestykseen tai keskiarvon mukaan nousevaan tai laskevaan järjestykseen)

Jos mukaan valitaan useampia muuttujia, niiden tiedot tulostuvat samaan taulukkoon. (Kätevää jos haluaa vertailla vierekkäin eri muuttujien tunnuslukuja.)

Huom. ei tulosta kuvaajia.

Analyze → Descriptive Statistics → Explore

On hyödyllinen etenkin jatkuvien (tai jatkuvanluonteisten) muuttujien tarkastelussa. Niiden kuvaajana usein havainnollista katsoa Boxplot (laatikko-jana-kuvio), joka on tulosteessa viimeisenä.

Tuottaa valituista muuttujista tunnusluvut eli *Statistics* (ks. yllä: keskiluvut, hajontaluvut, jakaumaluvut). Voi myös valita *Outliers*, jolloin tulostuu taulukko muuttujan ääriarvoista (Extreme Values) eli poikkeavan suurista tai pienistä arvoista

Tuottaa samoin kuvaajat eli *Plots*: Boxplots (laatikko-jana-kuvaaja), Histogram. Boxplot-kuvaaja näyttää myös ääriarvot (Outliers)

Voi myös valita normaalijakautumatestit (Normality plots with tests) Kolmogorov-Smirnov ja Shapiro-Wilk

Dependent List -kohtaan valitaan muuttuja/muuttujat, joista tunnusluvut ja kuvaajat halutaan

Factor List -kohtaan valitaan luokitteleva muuttuja (jos halutaan verrata tunnuslukuja eri ryhmien välillä, esim. miehet ja naiset; etenkin kahta tai useampaa ryhmää verratessa Boxplot on hyvä kuvaaja)

Muuttujien muunnokset

Transform → Recode into Different Variables

Toiminnon kautta voi määritellä muuttujan arvot uudelleen.

Esim. muuttujan luokittelu: tiivistetään alkuperäisistä muuttujan arvoista yhdistettyjä luokkia.

Esim. muuttujan arvojen kääntäminen.

Valitaan muuttuja, jonka arvoja halutaan muokata. Annetaan uudelle muuttujalle nimi (Name) ja selite (Label), painetaan

Change. Kohdasta *Old and New Values* avautuu valintaikkuna, jossa annetaan vanhojen ja uusien arvojen määrittelyt. Yksi kerrallaan vanhat arvot (*Old Value*) vasemmalle, uudet halutut arvot (*New Value*) oikealle, painetaan *Add*, jolloin ruudussa näkyy muunnos.

Voidaan määritellä muunnettavaksi joko yksittäinen muuttujan arvo (*Value*), joka annetaan ruutuun, tai tietty muuttujan arvojen väli (*Range*).

Transform → Automatic Recode

Muuttujan arvojen muuntaminen, esim. kääntäminen, automaattisesti. Muistettava valita (*Recode Starting from*), annetaanko uudet arvot alkaen vanhan muuttujan pienimmästä arvosta (*Lowest value*) vai suurimmasta arvosta (*Highest value*; tätä valintaa käytetään kun arvojen suunta käännetään vastakkaiseksi). Voi kääntää samalla useita muuttujia, jos muunnos on kaikissa sama.

Transform → Compute Variable

Voidaan tuottaa uusi muuttuja käyttämällä matemaattista kaavaa.

Esim. lasketaan syntymävuodesta uudeksi muuttujaksi ikä.

Esim. tuotetaan summamuuttuja.

Target Variable -kohdassa annetaan nimi uudelle muuttujalle (voidaan antaa myös selite ja tyyppi painamalla *Type & Label*).

Numeric Expression -kohtaan määritellään uuden muuttujan laskukaava alkuperäisen tai useampien alkuperäisten muuttujien perusteella.

Ristiintaulukointi

Analyze → Descriptive Statistics → Crosstabs

Tuottaa ristiintaulukoinnin. Valitaan toinen muuttuja riveille (Row) ja toinen sarakkeisiin (Column). Yleensä ns. riippumaton/selittävä muuttuja riveille ja riippuva/selitettävä muuttuja sarakkeisiin (jos osataan arvioida kumpi olisi kumpi). Painamalla *Statistics* voi valita mm. Khin-neliö -testin (*Chi-square*). Painamalla *Cells* avautuu valintaikkuna, jossa voi valita *Counts*-boksista mm. havaitut (Observed) ja odotetut frekvenssit (Expected) sekä *Percentages*-boksista taulukon ruutuihin näkyviin prosentit riveittäin (Row), sarakkeittain (Column) ja kokonaisprosentit (Total).

Korrelaatiot

Analyze → Correlate → Bivariate

Tuottaa kahden muuttujan välisen korrelaation. Voi valita myös samalla kertaa useampia muuttujia, joiden keskinäiset korrelaatiot tulostuvat silloin kaikki samaan korrelaatiomatriisiin.

Voi valita parametrisen korrelaatiokertoimen (*Pearson*) tai ei-parametrisen korrelaatiokertoimen (*Spearman*) tai molemmat. Painamalla *Options* voi valita myös keskiarvot ja keskihajonnat tarkasteltavista muuttujista.

Ryhmien välinen vertailu

Analyze → Compare Means → Independent-Samples T Test

Tuottaa kahden riippumattoman ryhmän vertailun t-testin.

Ryhmittelevä muuttuja kohtaan *Grouping Variable*. Painikkeesta *Define Groups* määritellään tarkasteltavat ryhmät antamalla tarkasteltavien ryhmien tunnuksiksi muuttujan arvot (tai määrittelemällä jatkuvasta muuttujasta katkaisupiste (Cut point), josta ryhmät muodostetaan).

Testimuuttuja eli se muuttuja jossa ryhmien keskiarvoja vertaillaan ilmoitetaan kohdassa *Test Variable(s)*. Samaa tulostukseen voi valita useampia t-testejä eri testimuuttujilla.

Analyze → Nonparametric Tests → Legacy Dialogs → 2 Independent-Samples

Tuottaa ei-parametrisen testimuuttujan tapaukseen sopivan kahta ryhmää vertailevan Mann-Whitneyn U-testin. (Myös muita testejä, joita ei käsitellä kurssilla.)

Ryhmittelevä muuttuja ja testimuuttuja ilmoitetaan kuten yllä t-testin kohdalla.

Analyze → Compare Means → One-Way ANOVA

Tuottaa ns. yksisuuntaisen varianssianalyysin, jolla voidaan vertailla *useamman kuin kahden* ryhmän keskiarvoja jonkin testimuuttujan suhteen.

Testimuuttuja (eli riippuva muuttuja), jossa ryhmien keskiarvoja vertaillaan, valitaan kohtaan *Dependent List*.

Ryhmämuuttuja valitaan kohtaan *Factor*.

Post Hoc -painike avaa valintaikkunan, jossa voidaan valita halutut testit. Muuttujien luonteesta riippuen valitaan sopivat testit. Ryhmien yhtäläisen varianssin (hajonnan) tapauksessa kohdasta *Equal Variances Assumed* (yleisimmin käytetyt testit Tukey's HSD, Schèffe ja LSD). Jos varianssien yhtäsuuruusoletus ei ole voimassa, valitaan testi kohdasta *Equal Variances Not Assumed* (yleisin testi Dunnett's T3).

Options-painikkeesta voi valita mm. varianssien yhtäläisyyden testin (*Homogeneity of variance test*).

Contrast-painikkeesta valitaan ja määritellään, mitä ryhmiä verrataan toisiinsa parivertailuissa.

Mittarin luotettavuustarkastelu

Analyze → Scale → Reliability Analysis

Voidaan tarkastella esim. muodostettavan summamuuttujan reliabiliteettia (eli luotettavuutta, summamuuttujan osioiden eli yksittäisten kysymysten johdonmukaista yhteensopivuutta, mittarin sisäistä koherenssia) mm. Cronbachin alfan (α) avulla.

Kohtaan *Items* valitaan summamuuttujaan tulevat yksittäiset muuttujat.

Painikkeesta *Statistics* avautuu valintaikkuna, jossa voi valita kuvailevia tunnuslukuja (*Descriptives for*) yksittäisille muuttujille (*Item*), koko asteikolle (*Scale*) sekä mittarin koherenssin Cronbachin alfan, jos kyseinen muuttuja poistetaan siitä (*Scale if item deleted*). *Inter-Item* -kohdasta voidaan valita tulostettaviksi myös yksittäisten muuttujien väliset korrelaatiot.

Reliabiliteettitestiksi on aina jo oletusvalintana Cronbachin alfa (*Model: Alpha*).

Muuttujan arvojen rajaaminen tarkasteluun

Data → Select Cases

Toiminnolla voi rajata tarkasteluihin mukaan vain osan aineistosta. Ts. voidaan esim. sulkea tulosten ulkopuolelle osa tapauksista, esim. jokin/jotkin ryhmä(t) eli muuttujan arvot, tai poikkeavat havainnot eli ns. *outliers*. Kohdasta *If condition is satisfied* avautuu ruutu, johon valitaan muuttuja ja annetaan määrittely/kaava, jonka perusteella kyseisen muuttujan halutut arvot otetaan mukaan tarkasteluihin. (Muista myös poistaa tämä ns. *filter*, kun sitä ei enää tarvita: paina Reset ja Ok.)